

ÇIVRİL'DE KÜLTÜREL HAYAT -2- (İNANÇLAR)

a) DOĞA İLE İLGİLİ İNANÇLAR

- a.1) Ay İle İlgili İnançlar
- a.2) Yıldız İle İlgili İnançlar
- a.3) Gökkuşaağı İle İlgili İnançlar

b) DOĞA ÜSTÜ KUVVETLER İLE İLGİLİ İNANÇLAR

- b.1) Karabasan İle İlgili İnançlar
- b.2) Albasması (Kırkbasması) İle İlgili İnançlar
- b.3) Hortlak İle İlgili İnançlar

c) HAYVANLAR İLE İLGİLİ İNANÇLAR

- c.1) Baykuş İle İlgili İnançlar
- c.2) Örümcek İle İlgili İnançlar
- c.3) Yılan İle İlgili İnançlar
- c.4) Kedi İle İlgili İnançlar
- c.5) Köpek İle İlgili İnançlar

d) DİĞER İNANÇLAR

- d.1) Nazar Değmesi İle İlgili İnançlar
- d.2) Çarpılma İle İlgili İnançlar
- d.3) Yeni Doğacak Çocuğun Cinsiyeti ve Fiziki Durumu İle İlgili

a) DOĞA İLE İLGİLİ İNANÇLAR

a.1) Ay İle İlgili İnançlar

Yöre insanı için kutsallık taşıyan bir gök cismi konumundaki “ay” daha çok yaşlılar tarafından “bir nur parçası” olarak telakki edilmekte ve isimlendirilmektedir. Sevilen, hürmet gösterilen bu gök cismi aynı zamanda bir korku unsuru olma özelliğine de sahiptir. Ay tutulmasının geçmişte “cadı karısı ayı tuttu” şeklinde ifade edilmesi ve bu durumdan kurtulmak için teneke çalınması, mermi atılması bu korkunun bir göstergesidir. Günümüzde gülünç olarak nitelendirilebilecek böyle bir olay Tekke köyünde merhum Ahmet Arslan’ın başı çektiği bir topluluk tarafından yapılmıştır. Merhumun eşi Rukiye Arslan’ın (75) verdiği bilgiye göre; Ömer Arslan 1950 li yıllarda bir ay tutulması esnasında köylünün pek çoğunu (kadın,çocuk dahil) harman yerinde toplar ve topluluğu galeyana getirerek teneke çaldırmak, mermi,atmak vb. gürültü çıkarma yöntemleriyle “cadı karısını kovmaya (ay tutulmasını bitirmeye) çalışır. Ay tutulmasının son bulmasından sonra ise herkesi büyük bir sevinç kaplar ve eğence düzenlenir.

a.2) Yıldızlar İle İlgili İnançlar

Yöre insanı yıldızları bir yazgı (kader) unsuru olarak kabul etmekte ve gök yüzündeki yıldızlara bakarak yorumlamalar yapmaktadır. Yıldızların parlaklığı daima iyiye yorumlanmasına rağmen, parlak olmayan (sönük) yıldızlar kötüye yorumlanmaktadır. Yıldız kaymasının ölümü işaret ettiğine inanılmakta ve biri öldü /ölecek şeklinde ifade edilmektedir.

a.3) Gök Kuşağı İle İlgili İnançlar

Yağmurdan sonra güneş ışıklarının su zerreciklerine vurması ve güneş ışıklarının kırılması ile ışığın ana renklerinin ortaya çıkması olan ve “gökkuşağı” olarak isimlendirilen bu olay anında altından geçenlerin zengin olacağına ve cinsiyetinin değişeceğine inanılmaktadır.

□ □

□ b) DOĞA ÜSTÜ KUVVETLER İLE İLGİLİ İNANÇLAR

b.1) Karabasan İle İlgili İnançlar

Görülmeyen bir yaratık olarak tasavvur edilen ve insanlara uykusunda musallat olan karabasan, daha çok sözünü tutmama, yalan söyleme gibi durumlarda insanların üstüne çöker ve bu insan kıpırdamaz. Uyku anında kıpırdamak istenmesine rağmen kıpırdanamamak, boğulacak gibi olmak, ses çıkarılmasına rağmen sesini duyuramamak gibi durumlar yöre insanı tarafından karabasanın geldiği şeklinde yorumlanmaktadır.

b.2) Albasması (Kırkbasması) İle İlgili İnançlar

Yöre halkı tarafından daha çok kırkbasması olarak isimlendirilen bu yaratık loğusa kadınlara ve kırkı çıkmamış (kırk gününü doldurmamış) çocuklara musallat olur ve insanları öldürebileceği gibi, daha çok fiziki özür yapacağına inanılır. Ayrıca pis bir yere oturmak ve yatmak gibi durumlarda veya helal kazanç sağlanmaması halinde de kırkbasacağına inanılmaktadır. Helal kazanç sağlamayan birinin evinde un çok olması halinde “unkırkı basacağına”, parasının çok olması durumunda ise parakırkı basacağına inanılır.

Yeni doğan çocuk ve loğusa kadının kırkbasmasından korunmak için “kocakarı ilaçları” olarak isimlendirebileceğimiz uygulamalar yapılır. Özellikle yeni doğan çocuk yalnız bırakılmaz ve kırkı çıkmayan diğer bir çocuk ile bir araya getirilmez. Loğusalık döneminde olan iki kadında kırkı çıkıncaya kadar bir araya gelmez ve tesadüfen böyle bir durum olursa, iki kadın arasında eşyalarını değiştirir. Bunun yapılmaması halinde kırkbasacağına inanılır ve özellikle dikkat edilir.

b.3) Hortlak İle İlgili İnançlar

Genellikle yaşamı boyunca kötü olarak tanınan insanların öldükten sonra kabirden çıkması olarak tanımlayabileceğimiz bu hadiseye “hortlamak”, hortlayan insana da “hortlak” adı verilir. Bu inanç yöre insanında oldukça yaygın olup korku kaynağı olma özelliğine sahiptir.

c) HAYVANLAR İLE İLGİLİ İNANÇLAR

c.1) Baykuş İle İlgili İnançlar

Baykuş, insanın iyi bir kişiliğe sahip olup olmamasına göre hem iyiye hem de kötüye yorumlanmaktadır. Ancak daha çok kötüye yorumlanan bu hayvanın bir evin çatısında görülmesi o evden birinin öleceği şeklinde yorumlanmaktadır. Böyle bir durumda baykuşun uzaklaştırılması için çatıya soğan atılması ve soğanın acılığını etkisi ile baykuşun kaçacağı düşünülmektedir.

c.2) Örümcek İle İlgili İnançlar

Yörede pek sevilmeyen ve kötüye yorumlanan örümcek ağının bir yerde görülmesi, oranın bakımsız olduğunun ve virane olacağının işareti olarak algılanır. Evinde örümcek ağı bulunan kadınların kadınlığı tam sayılmazken, genç kızlarda ayıplanır ve dilden dile dolaştırılır.

c.3) Yılan İle İlgili İnançlar

Yöre insanı tarafından büyük bir korku kaynağı olan yılanlar aynı zamanda uğurluda sayılmaktadırlar ki bunun en temel sebebi; “yılanın şeytanı ağzında saklayarak cennete sokması” gibi bir batıl inancın varolmasıdır. Yöre insanı çok büyük yılanlara “evran” ismini vermekte ve bu yılanların yağmur yağarken bilinmeyen bir güç tarafından gökyüzüne çekilerek “kaf-küf dağı” na atıldığına inanılmaktadır.

c.4) Kedi İle İlgili İnançlar

Her evde bulundurulmasına dikkat edilen kediler, yöre halkı tarafından sevilen bir hayvan olduğu gibi bunlara ayrı bir önem verilmektedir. Kedi öldüren insanlar ayıplandığı gibi kedi öldürmenin cezasının “yedi cami yaptırmak” olduğuna inanılmaktadır. Bu derece öneme haiz olan kedilerin aynı zamanda uğursuzluk getireceğine de inanılmakta olup, bir insanın önünden siyah renkte bir kedinin geçmesi uğursuzluk olarak addedilir ve bu kedilerden uzak durmaya çalışılır.

c.5) Köpek İle İlgili İnançlar

Yöre insanının en az kediler kadar önem verdiği diğer bir hayvan da köpeklerdir. İnsanlara en sadık hayvan olarak görülen ve hisli bir hayvan olduğu için iyi davranılması gerektiği düşünülen köpeklerin, depremi de önceden bildiği yaygın bir inanıştır. Ayrıca köpeklerin gözünde “perde” olmadığı ve “azrail”i gördüğüne de inanılmaktadır. Köpeklerin bir evin önünde evin kapısına bakarak havlaması ise o evden birinin öleceği şeklinde yorumlanmaktadır.

d) DİĞER İNANÇLAR

d.1) Çarpılma İle İlgili İnançlar

Bilinmeyen bir yaratığın bazı durumlarda insana fiziki özür verdiğine (çarptığına) inanılmakta ve böyle bir durumla karşılaşmamak için dikkatli davranılmaktadır. Daha çok pis yerlerde yatmak, ekmek kırıntılarının üzerinde, tarla sınırlarında uyumak veya ölümler hakkında kötü konuşmak gibi durumlarda, çarpılacağına inanılan yöre halkı böyle durumlardan özellikle kaçınmaktadır.

d.2) Nazar Değmesiyle İlgili İnançlar

“Göz değmesi” olarak da isimlendirilen nazar değmesinin kaynağı insan olup, yöre halkı böyle bir durumu daha çok aç gözlü insanlar tarafından beklemektedir. Verimli hayvanlara, bakımlı, gülbüz çocuklara nazar değeceğine inanan yöre insanı böyle bir duruma düştüğü kanaatine vardığı taktirde, çevresinde daha dindar olarak tanınan bir kişiye yada köy imamına giderek sureler okutmaktadır. Böylece nazar değmesinin bozulacağına ve sağlığına kavuşacağına inanmaktadır.

d.3) Yeni Doğacak Çocuğun Cinsiyeti ve Fiziki Durumu İle İlgili İnançlar

Çocuğun cinsiyeti ile ilgili inanışlar; Hamile kadın sağına yatarsa erkek, soluna yatarsa kız olacak şeklinde inanışlar vardır ki bu inanış bazı yerlerde erkeğin kadına sağından yaklaşması veya solundan yaklaşması şeklinde değişikliğe uğramıştır. Yine çocuğun cinsiyeti ile ilgili bir diğer inanış ise kurban edilen koyunun kafa derisi yüzüldükten sonra çenesi ayrılarak bakılır ve yeni doğacak çocuğun cinsiyeti bu şekilde görülmeye çalışılır. Ayrıca hamile kadın çocuğunun cinsiyetini öğrenebilmek için gömleğinin yakasını yırtıp dizinin altına saklar ve kapıdan gelecek olan ilk kişinin cinsiyetine göre çocuğunun cinsiyetini belirlemeye çalışır. Bir adet halini alan bu inanışlar günümüzde genç nesil tarafından tasvip edilmemekteyse de yaşlıların tavsiyeleri doğrultusunda halen uygulanmaktadır.

Çocuğun fiziki durumu ile ilgili inanışlar; Hamileliği boyunca hamile kadına her istediği verilmeye çalışılır. Aksi halde çocuğun özürlü olabileceğine inanılır. Yine hamile kadın düşük yapmamak ve çocuğun özürlü olmaması için yılan, fare, kaplumbağa gibi hayvanları görmemeye çalışır. Bu hayvanların hamile kadın tarafından görülmesi halinde kadının korkup düşük yapacağına veya çocuğun özürlü doğabileceğine inanılır. Ayrıca hamile kadının balık yemesi halinde çocuğun ağzının balık ağzı gibi olacağı, tavşan eti yerse, çocuğun ağzının yirik olacağına inanılır.

Kaynak Kişiler :

1. ALTINTAŞ, Halime; (Çivril/Irgıllı kasabası, yaş 43)
2. ASLAN, Erkut; (Çivril/Bayat köyü, yaş 65)
3. ASLAN, Asiye; (Çivril/Bayat köyü, yaş 71)
4. ARSLAN, Rukiye; (Çivril Tekke köyü, yaş 75)
5. CENGİZ, Habib; (Çivril Işıklı kasabası, yaş 52)
6. CENGİZ, Mustafa; (Çivril/Işıklı kasabası, yaş 61)
7. DİNÇ, Fatma; (Çivril/Tekke köyü, yaş 60)
8. KALE, Kemal; (Çivril/ÇANDIR köyü, yaş 64)
9. KARAMAN, Zekiye; (Çivril/Irgıllı kasabası, yaş 62)
10. ŞAHİN, H.Ali; (Çivril/Çetiner köyü, yaş 85)